

Skelkandi kanning:

Danir skjótt lægsta livialdur í Europa

Ein kanning, sum Jørgen Goul Andersen við Árhús Universitet hefur gjørt um livialdurin hjá dønnum, hefur lopið hvøkk á donsku fjølmiðlarnar, politikarar og heilsuverkið.

Kanningin visir, at danir um ikki so nógv ár verða tað fólk í Europa, sum hefur stytsta livialdur.

Í 1968 var Danmark á einum 5. plássi hvat viðvikur livialdrinum í OECD-londunum, í 1988 vóru danir heilt niðri á einum 17. plássi.

Hesi tøl merkja tó ikki, at danir í dag liva styttri enn í 1968, men danir hava ikki økt livialdurin eins og onnur lond hava tað.

Danskar kvinnur kunnu í dag rokna við at gerast 77,8 ár í meðal, menninir tó bert 71,8 ár. Meðaltölini fyri OECD-londini við undantaki av Turkalandi eru ávikavist 78,9 og 72,4 ár.

Enn er óvist, hvussu tað ber til, at livialdurin í Danmark ikki økist í sama mun sum í hinum londun-

um.

Ein orsøkin kann vera, at fleiri danskar kvinnur doyggja av lungnakrabba orsakað av royking enn í hinum londunum.

Danskar lækmar og onnur fakkfólk royna nú at kanna tølina fyri at fáa eitt svar uppá, hvi danir ikki gerast eins gamlir og aðrir europabúgvur. Ein orsøkin kann vera vanlukkur ella hjartasjúkur. Tað kunnu so eisini vera heilt aðrar orsøkir sum t.d. at flestu donsku kvinnur arbeiða úti.

Onkur heldur, at tað eru teir stóru niðurskurðirnir í danska heilsuverkinum, sum eru orsøkin. Sambært kanningini hjá Jørgen Goul Andersen visir tað seg, at Danmark er eitt tað landið í OECD, sum uppá íbúgvag ger minst fløgur í heilsuverkið.

Tað eru teir, sum halda,

Danir seta skógvarnar, sum teir sjálvir taka til, fyrr enn flestu aðrir européarar. Tað er broyting í mun til áður, tá danir vóru millum tey, sum livdu longest í Europa

at henda kanningin eigur at skunda undir fyrbygging av sjúkum og vanlukkum og heilsustøðuni annars.

Mett verður, at tørvur er á meiri gransking í sambandi við, hvat tað er, sum ger fólk sjúk.

Eisini verður víst á

týdningin sálarliga støðan hefur á heilsustøðuna hjá fólki.

Tað eru tey, sum halda, at ein orsøkin til henda stytsta livialdurin hjá dønnum er tann, at danir liva ov gott og at livistøðið er ov høgt.

Røddir eru eisini

frammi um, at tað er sera óheppið at danir nú skulu til at lækka avgiftir á alkoholi og tubbakki fyri at ganga EF-krovum á mæti. Tað kann so aftur økja um nýtsluna og harvið gera heilsustøðuna upp aftur verri.

UTTAN

EFTIR

Jan Müller skýrvar

Sovjettiska stórríkið um at syndrast

Tað einaferð so stóra og almáttuga sovjettiska imperie er við at fara í uppløysing. Búskapurin er nú so vánaligur, at eingin loysn tykist vera fyri at kunna varðveita hetta stórríkið í drúgva tíð afturat.

Eyggleiðarar, sum hava fylgt við gongdini í Sovjetsamveldinum hesa seinastu tíðina, siga, at støðan ongantíð hefur verið so ringt sum nú, og einki røktist fyri, at hon fer at batna. Heldur tvørturimóti.

Ætlaðu broytingarnar í búskapinum á leið til marknaðarbúskap ganga alt ov seint og framtíðar útlitini fyri framleiðsluna eru so døgur. Hóast góðar umstøður til at breyðføða alt fólk, so hefur sentralstýrdi búskapurin tvørturimóti sett kílir í framleiðsluhjólina við tí fylgju, at stórir tørvur er á teimum flestu vörnum — og prisirnir bara hækka og hækka.

Støðan hefur fingið arbeiðarar at fara í verkfall, og hóast Gorbátjov hefur hött við herðum revsingum móti teimum, sum fara í verkfall, so tykist gongdin vera júst tann øvugta. Alsamt fleiri arbeiðarar kring alt landið fara í verkfall uttan mun til, hvat Moskva sigur og hvørjum hött verður við.

Tað er serliga í Hvítarusslandi, har Gorbátjov annars plagar at fáa undirtøku, at arbeiðararnir hótta við stórvirkfalli.

At støðan er álvarslig sæst m.a. á upplýsingum frá TASS, sum visir á, at trupulleikarnir í tunga ídnaðinum nú eru at siggja alla staðni í samfelagnum.

— Avleiðingarnar fyri tann lætta ídnaðin og landbrúkið eru ein vanlukka. Har er tørvur á betri skipan í smáveruhandlinum, eingin javnvág er longur á figgjarmarknaðinum, rubulin missir sína keypiorku og

allur peningabúskapurin er við at syndrast, skrivar Tass.

Tíðindastovan sigur viðari, at orsakað av hesi álvarsligu støðuni hefur Gorbátjov biðið um heimild til at seta fólki forboð móti at savnast í arbeiðinum við einum politiskum ella sosialum endamáli. Eisini vil hann steðga øllum verkfollum.

Afturgongdin í búskapinum hefur sambært Tass verið so mikið stór sum heili 12% bert fyrsta ársfjórðing í ár.

Hóast tær mongu hótanirnar frá Kreml, tykjast námsarbeiðarar og aðrir arbeiðarar alt meira uppøstir um støðuna og hött verður við enn størri og meira viltfevnandi verkfollum í fleiri republikkum. Nógvir av námsarbeiðarunum hava verið í verkfalli síðani 1. mars og fer verkfallið at breiða seg, fer tað heilt at leggja allan sovjettiska námsidnaðin lamnan. Og hetta

kann hava við sær, at annar idnaður, sum er bundin av kóli til sína framleiðslu, eisini steðgar upp.

Námsarbeiðararnir krevja hægri lön, betri arbeiðsumstøður og at Gorbátjov fer frá.

Nú roynir Gorbátjov so sum ein seinasta útveg at seta landið í undantaksstøðu, siga tey seinastu tíðindini úr Moskva.

Georgia vil vera frælst

Støðan í Sovjetsamveldinum gerst alsamt meira spent. Nú um dagarnar kunngjórði tjóðartingið í eini av teimum mest vælstandandi republikkunum, Georgien, at landið hereftir er sjálvstøðugt tjóð. Men grusiski forsetin segði tó, at republikkin komandi árin fer at arbeiða fram móti fullum sjálvstýri.

Tað vóru alt fyri eitt gleðisrøp at hoyra í gøtunum í høvuðsstaðnum Tblisi. Stórar mannagúgvur fagnaðu avgerðini hjá tjóðartinginum.

Undir fólkaatkvøðuni tann 31. mars í ár atkvøddu fleiri enn 90% av íbúgvunum í Georgien fyri at landið skal verða sjálvstøðugt.

Georgien er tann fjórða republikkin í Sovjetsamveldinum, sum hefur lýst seg sjálvstøðuga. Hinar eru Estland, Letland og Litavia.

Georgien var sjálvstøðugt land í trý ár — frá

1918 til 1921 — tá tann Røydí herurin limaði Georgien í Sovjetsamveldið.

Tað er greitt, at henda seinasta sjálvstýrslýsingin ger ikki støðuna hjá tí hart trongda Gorbátjov betri. Men leiðslan í Georgien hefur so ikki kvett endaliga við Moskva, men harafturimóti gjørt eftir ynskinum hjá Gorbátjov, sum herfyri segði við baltisku londini, at tað skulu ganga í minsta lagi fimm ár við samráðingum, áðrenn ein republikk kann gerast heilt sjálvstøðugt. Hetta er júst tað, leiðslan í Georgien nú ætlar.